

Til :
Olje og Energidepartementet
NVE
Miljøverndepartementet

Adresse : Moloveien 2, 6083 Gjerdsvika
Telefon : 91699612

Kopi til :
Direktoratet for Naturforvaltning
Vest-Agder Fylkeskommune
Fylkesmannen i Vest-Agder
Farsund Kommune

www.vernkysten.no

Gjerdsvika den 4.2.2007

ANKE PÅ VINDKRAFTKONSESJON GITT TIL LISTA VINDKRAFTVERK.

Dykkar ref : NVE 200302250-133

Visert til vårt brev datert 3.1.07, der vi varsla anke av konsesjon gitt 19.12.06.
Vi har no gått igjennom NVE sitt grunnlag for å gi konsesjon til prosjektet på Lista.

Vår totalvurdering av NVE si handsaming av denne konkrete konsesjonssaka, er at dei på ei lang rekkje kjende problemområde knytt til vindkraft, konsekvent overser og tilbakeviser andre tunge høyringsinstansar sine innvendingar, og kome med påstandar om at det som vert oppfatta som eit problemområde, faktisk vert framstilt som eit positivt element frå NVE si side. Eksempel på dette ser vi mellom anna på områda landskap, natur og fugl, reiseliv, friluftsliv, samfunnsmessige verknadar etc. På dei få områda der NVE innrømer at konsekvensane er negative, ser det for oss ut som dette likevel ikkje vert vektlagt i den totale vurderinga. Med ei slik systematisk underkjenning av andre faginstansar sin kompetanse, og kombinert med ein manglande evne til læring frå samanliknbare vindkraftprosjekt i inn og utland, er det ikkje rart at NVE landar på ein konklusjon som munnar ut i eit positivt konsesjonsvedtak.

NVE har i sin argumentasjon ei einseitig fokusering på ”gode vindressurser, og lokal kraftballanse” . Alle andre forhold verkar uviktige for konsesjonsgivaren NVE.

Vi ber Regjeringa ved Olje og Energidepartementet om å gjere ei ny vurdering av konsesjonen gitt til Lista Vindkraft med bakgrunn i fylgjande dokumenterte forhold ,og ber om at konsesjonen vert trekt tilbake.

Vi vil her kommentere dei sidene ved saka som har innverknad på totalvurderinga av tiltaket :

1. Vindkraft i Norge.

Planar om vindkraftutbygging i Norge har kome heilt ut av kontroll. Stadig vert det meldt nye vindkraftverk inn til NVE. Norgeskartet vert saumfare etter område der det finst ei kraftledning i nærleiken. Lokalbefolkninga får morgenkaffien i vrangstrupen når dei les i lokalavisa at store gigantiske vindkraftverk er planlagt rett utanfor kjøkenglaset (NVE har no sjølv omdøpt dei frå vindparkar til vindkraftverk). Planane slår ned som lyn frå klar himmel. Denne aktiviteten tek kvelartak på lokalsamfunn etter lokalsamfunn. Ein kan risikere at investeringar stopper opp, fråflyttinga vil auke, verdien på eigedomane vil verte redusert (undersøkelsar i Danmark viser 25 – 30 % nedgang i bustadprisen). Vindkraftverka har ein forsvinnande liten sysselsettingseffekt i driftsfase, sett i høve til dei store investeringane. Dei vil på dei fleste stadar ikkje vere positivt avgjerande for busetting. I område med stor mangel på arbeidskraft kan dei like gjerne verte ein trussel mot busettinga då viktige landskaps og naturverdiar vert øydelagde.

Vindkraft er ein dansk draum , som enkelte norske politikarar og NVE har teke til sitt bryst. Danskane derimot, har kome til erkjennelsen at den ”nye generasjonen” vindkraftverk ikkje er ønska i områder der det bur folk. Dei vil no i stor grad flytte dei ut av synet, langt ut i havet,- og til Norge ? På dansk jord er det berre bygd nokre svært få turbinar dei siste 4 åra. Konfliktene har vorte for store.

”Væk fra baghaver, landskaber og kyste og så langt du til havs at de ikke kan genere helheden” skreiv Jyllandsposten om plasseringa av ”monstermøllene” på lederplass for nokre dagar sidan. Etter tredve år med vindkraft er ikkje motstanden stilna i Danmark, tvert imot.

I Norge er vindtilhøva, topografi, fugleliv, reiseliv, urøyvd natur og energisituasjonen, heilt ulik dei danske forholda . - Dette gjer at vi har grunn til å vere endå meir forsiktige med det vi gjer på vindkraftområdet her i landet.

Det er viktig å innsjå at vindkraft er klimavenleg energi, men ikkje nødvendigvis miljøvenleg energi . For at den skal vere miljøvenleg, må den lokaliserast deretter.

Etter vår oppfatning, er ikkje norsk lovgiving tilpassa utbygging av vindkraft.

2 . Økonomisk risiko ved vindkraft i Norge

Vi har ein del erfaring med vindkraft i Norge gjennom dei siste 8-10 åra.

Det er ei kjend sak at det ikkje vert bygd eit einaste vindkraftverk om ikkje skattebetalarane pungar ut med subsidiering gjennom straumrekninga.

Sjølv med ei slik subsidiering er ingen garantert at eit vindkraftverk vert nokon økonomisk suksess for utbyggarane eller samfunnet. På grunn av den svært komplisert konstruksjonen i ein moderne vindturbin, er sansynlegheita stor for at ein får havari på utstyret. Og då har det ofte vist seg at det er dei mest kostbare delene som havarerer, nemleg girakassa som utgjer ein vital del av anlegget. Girakassa på ein turbin på 2 MW har ei vekt på ca 20 Tonn og står plassert 100 meter oppe i lufta. På ei 5 MW turbin veg den same delen heile 60 Tonn. Total vekt for heile konstruksjonen inkludert betongfundament, kan kome opp i 260 Tonn på ein 2 MW turbin.

Dette er altså konstruksjonar som har svært lite til felles med vindkjevlene vi leika med som barn, eller dei gamle vindmøllene dei hadde i Danmark, på Øland og i Holland . Vi finn grunn til å peike på dette, då berre eit fåtal nordmenn veit særleg mykje om kva som rører seg i ein ny vindturbin i denne storleik, langt færre tenkjer på kva påkjenningar dette utstyret vert utsett for når orkanane herjar norskekysten , med turbulente vindar som slår som kanonkuler inn i husveggar , og også inn mot vengane og utstyret som er inne i vindturbinane. Det er ei nærmast uovervinneleg oppgåve å konstruere gir og anna utstyr som kan motstå desse kreftene over tid.

Dette er bekrefta av fleire ingeniørar som arbeider med girkonstruksjon både i Norge og Danmark. Og om ein skulle finne ei løysing, er den truleg for kostbar, sidan tilvirkningspris allereie er ei stor utfordring for vindkraftindustrien.

Utbyggar må i staden stole på at produsenten av turbinane ikkje går konkurs i garantitida (ei reell mulegheit med dei dårlege økonomiske resultatane dei har vist), og at eit forsikringsselskap tek på seg å forsikre anlegget. Men alt har sin pris.

Eit girhavari har så store økonomiske konsekvensar for ein vindturbin, at det tek 7 års kraftproduksjon å tjene det inn igjen, vert det sagt i Danmark. Og dersom då giret ryk etter 1- 2 år, er det all grunn til å sjå nøye på den økonomiske risikoen ved norsk vindkraft.

Vi er sjølvsagt kjende med at det eksisterer spesielle vindturbinar utan gir. Då innfører ein i staden ein tilsvarande meir komplisert og langt større, tyngre og dyrare generator. Teknisk sett langt betre enn girløysing, men med andre nemnde ulemper, og er derfor lite brukt .

NVE og utbyggar opererer med ei levetid på meir enn 20 år på turbinane. Dette er etter vårt syn alt for optimistisk, sett i lys av dei erfaringane ein i dag har med slike anlegg i Norge og Danmark. Mange har hatt totalhavari etter 1 til 2 år, og enkelt har havarert før dei har kome i regulær drift. Vindkraftteknologien er teknisk sett umoden.

VINDRESSURS

Vi synest at NVE overvurderer og feilvurderer vindkraftressursane i Norge. Ein av grunnane kan vere at for sterk vind ikkje er ønskeleg for vindturbinane, då må dei ”stansse ” og dei produserer då ingen straum . Ujamm vind og turbulens er ei sterkt medvirkande årsak til havari. NVE har sjølve peikt på dette i tidlegare rapportar, og desse havaria hemmar sjølvsagt kraftproduksjonen. Det er ikkje gjort over natta å få tak i ei ny girkasse på 20 Tonn, og få den på plass i ulendt terreng 100 meter oppe i lufta.

Vi viser her også til Professor i metrologi Sigbjørn Grønås ved geofysisk institutt ved UIB, som i ein artikkel om vindkraft i tidsskriftet Cicerone nr 6/2005 påpeikar at :

- 1 . Vindressursane i Norge er generelt dårlegare enn i Danmark.
- 2 . Langt meir av skadeleg turbulent vind og svært stor variasjon i vindforholda samanlikna med Danmark.
- 3 . Ekstrem vind opp til 1,5 gang så kraftig som i Danmark . Dette fordyrer anlegga, og aukar risikoen for havari betydeleg.

NVE har vore med på å skapt ein myte om gode vindressursar i Norge.
– Sterk vind er ikkje nødvendigvis god vind i denne samanheng.

OFFSHORE, FLYTANDE VINDTURBINAR

Professor Grønås peikar også på eit langt betre alternativ enn plassering i kuppert norsk terreng, nemleg plassering offshore, som det no også vert gjort i Danmark.

Det vert no jobba aktivt for å utvikle flytande vindturbinar som kan ankrast opp langt ute i havet. Der er vindressursane endå betre enn inne langt kysten, og ein har mindre turbulens som er svært skadeleg for vindturbinane. Dertil trur vi at med den fleksible oppankringa vil ein der få langt mindre problem med gearhavari, då tårnet ligg og flyt, kontra den massive innfestinga i fjell som ein brukar på landjorda. Dei øydeleggande sjokkbelastningane på giret vert dermed langt mindre.

3. Erstatning

Med sin handlemåte frårøver NVE grunneigarane, huseigarane, fritidshuseigarane, næringsbyggeigarane og andre muligheita for å kreve erstatning for sine tap på grunn av bygging av vindkraftverk. NVE sier: ”Kompensasjon er et privatrettslig forhold som må løses gjennom minnelig ordninger mellom grunneiere og utbygger eller gjennom et skjønn som følge av en ekspropriasjonssak”. Her angir NVE at det er det avgrensa planområdet som har rett til erstatning. Alt som ligg utanfor dette begrensa planområdet, der skal den enkelte bere tapet sitt sjølv. Dette er eit forhold som i seg sjølv bør prøvast for Høgsterett.

Vi stiller også spørsmålsteikn ved måten NVE åpnar for ekspropriering på. Vi meiner dette er i strid med lov om ekspropriasjon.

Konklusjon:

Med sin handlemåte, frårøver NVE grunneigarar, bustadeigarar, fritidshuseigarar, næringsbyggeigarar o.s.v muligheita for å kreve erstatning for sine tap frå utbygger.

4. Landskap.

Her framfører NVE den same argumentasjonen som om dette skulle vere det første vindkraftanlegget som skal byggast her i landet. Pr. dato er folk sin kunnskap om vindkraft vesentlig høgare enn for få år sidan, på grunn av folkeopplysning frå miljøvernorganisasjonane, ymse lokale initiativ, Næringslivets kystaksjon, enkeltpersonar, og vår organisasjon SRAK med sine 18 lokale grupper langs kysten.

NVE på si side måtte etter gjentatt press frå oss, nyleg innrøme overfor Teknisk Ukeblad at dei i årevis har dreve med feilinformasjon gjennom sin fagrappport ” Vindkraft- en generell innføring”. Her vert dei negative virkningane av vindkraft bagatellisert.

Men sjølv om NVE overfor T.U. innrømer feilinformasjonen, har dei til dags dato ikkje gjort noko for å rette dette opp, ei heller gi oss eit svar på vår henvendelse. Framleis kan norske politikarar og folk flest lese på heimesida til NVE at ” det er ein myte at vindturbinar drep fugl ” og så vidare.

Det er forsøkt frå utbygger, dei konsulentfirma dei har leigd inn, og frå NVE, å bagatellisere virkningane ved bygging av vindkraftverk. NVE seier:

”Mange har et ønske om at det skal skje en utvikling som er med å trygge bosetting og industri i distrikt-Norge, og et vindkraftverk kan være et skritt i riktig retning”.

-Kva grunnlag har NVE for å meine noko slikt, eller bruke ordet **kan** som ein skjult agenda for å fremme skadelig vindkraftutbygging ?

Og videre: ”NVE konstaterer at vindkraftverket kan oppfattes som et positivt element i landskapet og fremstå som arkitektoniske monumenter, symboler på ren energi og på økt aktivitet”.

- Dette er ei oppfatning som NVE er nokså åleine om å meine, ei teknokratisk haldning.

Og videre: *Andre synes rett og slett at vindturbiner er arkitektonisk vakre og enkelte har fremstilt vindturbiner som både ”vindmølleblomster” og ”ballettdansere”.*

Vi kjenner til at det er kun *ein* arkitekt som har uttalt ”vindmølleblomster”, og at det kun er *ein* 82 år gammel mann på Smøla som har uttalt ”ballettdansere”.

- At NVE vel å vektlegge slike spesielle synspunkt frå enkeltpersonar, talar for seg sjølv. At sakshandsamarane på denne måten ”privatiserer” dette viktige temaet, er svært urovekkande og lite profesjonelt. Korleis vi skal forvalte den enorme verdien kysten vår representerer for lokalbefolkning og for andre næringar er ikkje ei privatsak, men ei viktig samfunnsak som knapt nok har vore drøfta. Ein kan lure på om sentrale politiske organ eigentleg har skjøna rekkevidda og landskapskonsekvensane av dei nye energimåla som er sette. For dei fleste som har sett seg inn i vindkrafta sitt vesen, har kome fram til at vindkraft er enorme industrianlegg som vert plassert ut i stort sett uberørt og sårbar natur. Derfor er det ikke der kraftlinjer, veiar, kaiene er å finne o.s.v som skal være dei viktigaste momenta for etablering av vindkraftverk. Dette er dei momenta som må kome i siste rekkje.

Folkerøysting og underskiftsaksjonar har i 2006 synt at så mykje som 75 % av folket er imot vindkraftutbygging. Dette er eit uomtvisteleg faktum som det må takast langt sterkare hensyn til enn kva ein 82 –åring på Smøla måtte meine.

NVE uttalar : ”For noen vil vindkraftverket på Lista fremstå som en industrialisering av et forholdsvis uberørt område”. Dette er vi samde i.

Fagutgreiingane (konsulentfirmaet innleigd av utbyggjar) har kome fram til middels negativ konsekvens. DN og Riksantikvaren har kome fram til E, som er **Svært stor konflikt. Avbøtande tiltak vil ikkje kunne redusere konflikt.**

Kva fagkunnskap har NVE på dette området, som kan sette tilside utgreiingane frå DN og Riksantikvaren?

Vi viser også til Statsråd Odd Roger Enoksen sin uttalelse i Stortinget den 3. mars 2006:

”Det er viktig for meg å understreke at de tematiske konfliktvurderingene og retningslinjene kommer i tillegg til en omfattende behandling etter energiloven og plan- og bygningslover”

Vi viser til: 1. Bernkonvensjonen, 2. Ramsarkonvensjonen og 3. Den europeiske landskapskonvensjonen.

Konklusjon:

Lista vindkraftverk kan - berre på grunn av område landskap, ikkje få konsesjon. DN og Riksantikvaren, Vest-Agder fylkeskommune, Norges Miljøvernforbund, Norsk Ornitologisk Forening (NOF) med fleire seier eit klart nei til vindkraftverket. Det skal ikkje være muleg for NVE å nedprioritere området i forhold til dei nasjonale og internasjonale miljømåla. Konsesjon vil vere eit direkte brot på ovanfor nemnde konvensjonar som Norge har slutta seg til.

5. Kulturminner og kulturmiljø.

Det er her å merke seg at det er det snevre planområde som blir drøfta (omtrent der vindturbinene og veiane er plassert). Vindkraftverket vil virke skjemmaende på kulturminner og kulturmiljø langt utanfor dette område.

Det er å merke seg at Vest-Agder fylkeskommune, DN / Riksantikvaren, miljøvernorganisasjonane og lokalbefolkninga meiner at verdiane er vesentleg høgare enn det som kjem fram i fagutgreiingane. Vårt spørsmål vert då : Er dei innleigde konsulentfirmaene betre til å vurdere dette enn alle dei andre?

Det er svært betenkjeleg at NVE fullstendig overser dette. DN og Riksantikvaren har satt vindkraftanlegget i kategori E – Svært stor konflikt. Avbøtende tiltak vil ikke kunne redusere konflikt.

Viser også til: Verdensarvkonvensjonen.

Konklusjon:

Lista vindkraft vil sterkt redusere verdien av kulturminner og kulturmiljø. Det må leggast betydelig meir vekt på DN og Riksantikvaren sine vurderingar (E) og Vest-Agder fylkeskommune, enn på innleigde konsulentfirma. Berre ut i frå konsulentrapportane, skulle det være ein enkel sak for NVE å ikke gi konsesjon. I henhold til dei Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg som vert vedtekne om kort tid, ville det heller ikkje vore muleg å gi konsesjon.

Vindkraftverket kjem også i konflikt med ovanfor nemnde konvensjon.

6. Inngrepsfrie naturområder (INON-område) og verna område.

Grensene som er sett for avstand til tekniske inngrep, er fullstendig feil når det gjeld vindkraftverk. Ein må her å ta hensyn til at ein vindturbin har ei høgde på 130 – 160 meter. Dette kan ikkje samanliknast med ei bygning (industri) som normalt ikkje er høgare enn 10 – 15 meter, og som ikkje er i bevegelse. Til og med den grensen DNT bruker på 5 km er alt for liten avstand til vindkraftverk. Det er mellom anna på dette området at lovverket i Norge ikkje passar for vindkraftverk. Det er lagd for heilt andre tekniske inngrep.

Når det gjelder avstand til verna områder, må det her også nyttast ei grense som er minst 5 km. Sjølv i ein avstand på 5 km vil vindkraftverket dominere hele landskapsbilde.

Aktuell turbinstørrelse samanlikna med Lista Fyr.

Konklusjon:

Lista vindkraftverk vil dominere den svært særeigne naturen som er på Lista. Det er eit område som har så mange kvalitetar i seg at det er "natur-ran" å bygge vindkraftverk der, og redusere INON-området. Vindkraftverk kan ikkje samanliknast med noko anna teknisk inngrep, då det er enormt arealkrevjande, har ein høgde som ikkje noko anna byggverk, har ein slik farge at dei er maksimal synlege og i tillegg er i bevegelse.

7. Naturmiljø – Fauna

NVE har eit enkelt syn på fugl, - dei kan bare flytte til ein annan stad. Difor ser dei på dyre- og fuglelivet som på menneske. Men dyr og fugl er ikkje slik. Vert leveområdet deira teke, vil bestanden bli utradert. Her må ein sjå på den erfaringa som er gjort ved Smøla vindkraftanlegg.

Dertil må det leggest betydeleg vekt på den nye Norsk Rødliste 2006, der det kjem fram at antal trua og sårbare artar har auka monaleg dei siste åra.

NVE seier i sin kommentar: " I andre land med lengre erfaring enn Norge med vindturbiner, er det erfart at konflikten mellom fugl og vindturbiner normalt er beskjedne. Fugl kolliderer sjeldent med vindturbiner."

Dette utsagnet forstår vi ut i frå den informasjon NVE har på sin heimesider om fugl og vindturbinar, men sanninga er noko heilt anna. For det første kan ikkje Danmark, og landa nedover i Europa samanliknast med Norge. I disse landa er stort sett rovfuglane utrydda. Det NVE må sjå på, er det som skjer på Smøla, der vindkraftanlegget allereie har gjort stor skade på fuglelivet.

Det ser slik ut at NVE berre kan flytte litt på ein eller flere vindturbinar, og så er konflikten til fugl løyst. Det er fleire raudliste-artar inne i området. I tillegg er det trekklei for fugl i Skandinavia. Hubroen er ein art som er utryddingstrua i Norge. Heile det faglege miljøet (Vest-Agder fylkeskommune, DN/Riksantikvaren, NOF miljøvernorganisasjonane og lokalbefolkninga) utanom konsulentfirmaet som har utarbeid fagrapporten og NVE, er unisont einige: ***Lista vindkraftverk vil gi uboteleg skade på faunaen.***

NVE skriv i saksutgreiinga at dei vil krevje *etterundersøkelser* mht fugleliv.

Dette er etter vårt syn bortkasta tid og pengar, og ein avleiingsmanøver frå NVE si side.

Det må vere meir enn nok med fugleddrap å forske i på Smøla .

Dette er også eit klart brot på føre-var- prinsippet.

Viser til:

1. FN-konvensjonen om biologisk mangfold
2. Bernkonvensjonen
3. Bonnkonvensjonen
4. Norsk Rødliste 2006

Konklusjon:

Lista vindkraftverk vil gjere betydelig skade på fuglelivet. Området har ein kjend korridor for trekkfuglar i Skandinavia. Det er ikkje slik at det er berre planområdet som berører fuglelivet, men store områder rundt. Fleire raudlisteartar finnast i og rundt vindkraftverket, og vi har eit spesielt ansvar for Hubroen. Vindkraftverket vil medføre eit brot på ovanfor nemnde konvensjonar.

Også ut i fra dei fauna-konflikter dette område har, så skulle det være enkelt for NVE å ikkje gje konsesjon.

8. Naturmiljø – Flora.

NVE sin konklusjon: ”Vindkraftverket vil gi små negative virkningar på naturtyper og flora”.
- Korleis har NVE kome fram til denne sluttninga?

DN har kome frem til ”Prosjektet innebærer stor konflikt med naturmiljø (D).

Her er det milevis forskjell mellom fagetaten DN og NVE. Det er her at vi forstår korleis NVE tenkjer – når Høg-Jæren fekk ja av den forrige Regjeringa, så kan dei også seie ja til Lista. Derfor leiter NVE med lys og lykt etter eit bitte lite argument for å sei ja til vindkraftverk. Hvis dette får gjennomslag i Regjeringa, vil heile Norskekysten bli fullplanta med vindturbinar.

Konklusjon:

**Listalandet har slike kvalitetar at det er umuleg å etablere vindkraftverk der.
Berre på dette området var det på sin plass at NVE sa nei til utbyggjar.**

9. Friluftsliv

NVE konstaterer at friluftslivet vert negativt påverka av visuell påvirkning, støy og skyggekast.
- Dette er heilt rett. Det er umuleg å kalle det for friluftsliv, å ferdast i og rundt eit stort industrianlegg, i bevegelse, med støy, skyggekast og refleksblink.

Området er mykje brukt til friluftsliv pga sitt særprega landskap, nærleiken til Listastrendene og natur og kulturminner. Området er i dag lite prega av tunge tekniske inngrep.

Konklusjon:

Lista vindkraftverk vil øydelegge for et rikt friluftsliv i Listaområdet.

10. Reiseliv.

Fagutgreiinga frå utbyggjar seir fylgjande: ”Erfaringene fra Smøla viser at etablering av vindkraftverket og stor satsing innen reiselivsnæringen kan på samme tid gi en økning i turismen”.

Dette er rett når ein reknar desse gruppene som turistar : deltakarane på NVE sitt vindkraftseminar, alle kommunedelegasjonar som har vore på befaring i forbindelse med planar om vindkraftutbygging i sin kommune, overnatting i forbindelse med utbygging.

Reiselivsnæringa har sjølv uttalt av vindkraftutbygging vil på kort sikt gi auka overnatting i området, berre sjå på Ormen Lange anlegget på Aukra som har Norge største hotell, som skal rivast til hausten når anlegget er ferdig. Videre når det gjeld Smøla så var det knapt ei seng å overnatte i før ”Smølahjelpa” kom i stand med ekstraordinære tilskot frå Møre og Romsdal fylke og frå statlege organ. Smøla er sannsynlegvis ei av kommunene i Norge som har størst folketalesnedgang. I 1960 hadde Smøla 4046 innbyggjarar, og i 2005 var folketalet kome ned på 2192 (46%).

Kva har skjedd etter vindkraftutbygginga på Smøla ? I 2002 var folketalet 2329, og i 2005 var det 2192. Det vil sei ein nedgang på 137 personar (6%). Det vi kan lese ut i frå dette, er at det er større prosentvis nedgang i folketalet etter vindkraftutbygginga. Kvifor vert det ikkje stilt spørsmål ved desse realitetane ?

Her er det å merke seg at Reiselivsnæringa sjølv sier at vindkraftutbygginga er skadelig for deira næring. Då vert spørsmålet fylgjande: *Er NVE betre til å vurdere dette enn ei samla reiselivsnæring?*

NVE, utbyggerane, konsulentfirma viser heile tida til ordføraren på Smøla. - *Vi vil derimot spørre NVE om kva reklameeffekten er for naturbasert turisme av alle dei havørnene som vert drept av vindturbinane på Smøla.*

Reportasjen "Engler med skit på vingene" vil gå på alle dei store TV kanalane rundt omkring i verden. Den einaste form for turisme Smøla kan få i framtida er fisketurisme, der dei har som mål å ta opp mest mulig fisk, for å ta med seg heim. Det same gjeld for Hitra. Dette er ikke bærekraftig reiseliv, og det er allereie innført restriksjonar på kor mykje fisk som kan takast med heim. Alle seriøse undersøkelser har vist at reiseliv og vindkraftutbygging ikkje kan leve side om side. Reiselivsnæringa er ei lokal vekstnæring med kysten som det berande elementet.

Konklusjon:

Reiselivet seier sjølve at den vanvittige planause, bit for bit utbygginga fører til uboteleg skade for reiselivet. Norge har "berre" natur å tilby, alt anna ein turist måtte ynskje seg, finn dei i andre land. Her er det ikke sol, sandstrender, store byer, lave priser som lokker, men ein vakker og uberørt natur. Naturen, eller "råvara" som mange etter kvart vil kalle det, må prissettast. I dag vert prisen sett til null. Dette må være fullstendig feil, då det er naturen som er det fremste salgsargumentet for reiselivet. Då må naturen prissettast på eit nivå som speglar den som den viktigaste råvara i verdiskapinga for reiselivsnæringa i Norge .

Lista vindkraftverk vil øydelegge for dagens og morgondagens reiseliv.

11 . Politiske føringar for satsing på fornybar energi i Norge

I oktober 2006 overleverte det Regjeringsoppnemnde **Lavutsleppsutvalet** sin rapport NOU 2006: 18 – Et klimavennlig Norge .

Utvalet har her peikt på ein framtidsretta strategi for å sikre landet vårt nok miljøvennleg energi , samtidig som vi oppfyller våre mål om reduserte klimautslepp. Utvalet gjev klare råd til korleis vi på ein realistisk måte kan nå våre mål om eit klimavenleg Norge.

I forhold til vindkraft, peiker utvalet mellom anna på *desse sentrale forholda:*

1. Dagens vindturbinteknologi er i det alt vesentlige utvikla gjennom dei siste 20 år, og kan på mange måtar framleis seiast å vere **umoden**. Side 84.
2. Offshore, flytande vindkraft bør inngå som ein viktig del av vår løysing for elektrifisering av sokkelen. Side 85 og 96.

Vi vil gi ei sterk oppfordring til norske styresmakter om å bruke Lavutsleppsutvalet sin rapport aktivt i arbeidet med å redusere våre klimautslepp og sikre landet nødvendig energi.

12 . Vindkraft kontra vasskraft og andre energikjelder .

Norge har på mange vis bygd opp sin moderne velstand rundt vasskrafta dei siste 100 åra. Før dette var elvane også ei viktig drivkraft for kværnhus, stamper, sagbruk etc. Dei siste 10-åra har det kome ein viss politisk distansering til vasskrafta, og tilsvarande glorifisering av vindkraft. Det vert ofte hevda får politisk hald at ” *all kraftproduksjon har negative miljøkonsekvensar* ” . Dette er ikkje ei konstruktiv haldning , men heller ei unnskyldning og tåkelegging av eit viktig samfunnsspørsmål som vi no står midt oppe i her i landet. Nettopp det å ta denne debatten har vore utsett alt for lenge her i landet, og no nyttar det ikkje å tåkelegge det ved å hevde at det eine er like gale som det andre. Det *er* nødvendigvis ikkje slik. Vi må faktisk gjere visse valg, og det ER stor skilnad på konsekvensane ved det eine valget kontra det andre. Men ein må då skrape litt i overflata på dei enkelte tekniske løysingane for å sjå dette. Det er desse VALGA som vi no gjer framover som er avgjerande for miljøet og samfunnsutviklinga i Norge.

Ein må heile tida ha ei realistisk samanlikning av dei konkrete alternativa vi som samfunn har til å skaffe oss rimeleg og miljøvenleg energi , samt korleis vi skal bruke energien. Den vil alltid vere ein begrensande ressurs som ein ikkje skal sløse med.

Det er ingen tvil om at vindkraft på norsk landjord er sterkt kontroversielt, og motstanden er også raskt aukande med aukande kunnskap og erfaring.

Også **biologisk brensel** har til alle tider vore viktig , og også her har pendelen svinga litt fram og tilbake. I dag er dei aller fleste samde i at det er fornuftig å ”fyre med ved” . Det er vel verd å merke seg at svenskane i dag produserer meir bio-energi (elektrisk + varme) enn det vi i Norge produserer av elektrisk energi frå vasskraft.

Og EU har valgt bioenergi som eit sentralt satsingsområde for sitt alternativ-energi-program dei neste 7 åra, nok eit signal til oss om at her har vi forsømt oss.

Gass har lenge vore eit slags fyord så lenge den er tenkt brukt innanfor norske grenser. Dette er i ferd med å endre seg .

Vi trur at dei aller fleste av oss er samde i at ” dei store vassdragsutbyggingars tid er forbi ” . Men det er ikkje det same som at vi ikkje kan bygge ut meir vasskraft. Det er stor skilnad på å deme opp store kunstige magasin, kontra det å utnytte dei mange sideelvane i dalføra våre . Då kan ein utnytte vatnet uten å deme opp, eller berøre hovedvassdraget som renn nede i dalbotnen. **Mikro, mini og småkraftverk** kan byggast på ein svært miljøvenleg måte, der ein utnyttar delar av vassføringa, og legg røra skjult i terrenget. Turbinhusa vert i dag ofte bygde som små hytter eller kværnhus som høver godt i kulturlandskapet.

NVE har nyleg kartlagt heile landet med tanke på eventuell småkraftutbygging, og har funne eit teoretisk potensiale på heile 25 TWh til utbyggingskostnad under kr 3 / Kwh. På mange stadar har det tidlegare vore kraftverk, men av ymse grunnar er desse ikkje i drift i dag. Desse bør no gjenoppbyggast.

Ein av dei store skilnadane mellom vindkraft og vasskraft, er at vasskraftutbygging ikkje er avhengig av subsidiering . Eit vasskraftverk er relativt enkelt konstruert, utan den kompliserte girakassa som vindkrafta er så avhengige av. Dette gjer at eit småkraftverk varer i mange 10-år , dei eldste i drift er nærmare 100 år no. Det er noko anna enn vindturbinar som havarerer etter den første orkanen .

Vi har her laga ei oversikt over dei viktigaste alternativa vi i dag har.

	Miljø-venleg?	Fornybar energi ?	Stabil kraft?	Utprøvd teknikk?	Økonomisk lønnsomt?	Visuell forsøppling?	Energi potensiale
<i>Bioenergi</i>	JA	JA	JA	JA	JA	NEI	STORT
<i>Geotermisk energi</i>	JA	JA	JA	JA	JA	NEI	STORT
<i>Gass til varme og transport</i>	JA	NEI	JA	JA	JA	NEI	STORT
<i>ENØK</i>	JA	JA	JA	JA	JA	NEI	STORT
<i>Minikraft</i>	JA	JA	JA	JA	JA	NEI	STORT
<i>Vindkraft</i>	NEI	JA	NEI	NEI	NEI	JA	uaktuelt
<i>Offshore Vindkraft</i>	ja	JA	Nei	NEI	?	NEI	STORT

Figur 1 : VI MÅ VELGE Å TA I BRUK DEI BESTE ALTERNATIVA FØRST.

13. Kraftproduksjon frå vind

NVE er opptekne av å skaffe ny miljøvenleg produksjon til landet vårt, og meiner at vindkraft skal verte ein viktig del . Hovedargumentet frå NVE er at ”Norge har i europeisk målestokk meget gode vindressurser.”

Viser i den samanheng til artikkelen frå professor Grønås , sjå vårt avsnitt 2, som peikar på at vindressursane i Norge faktisk er dårlegare enn i t.d. Danmark.

Vi vil peike på at vindkrafta er uberegneleg kraft som ein ikkje kan stole på frå den eine timen til den neste. Den produserer kraft når det bles passeleg sterkt, ikkje for lite vind og ikkje for mykje vind.

Eit anna forhold er at når vi treng mest kraft i kaldebolkar av året, bles det ofte lite. Då er prisane også høge.

Lav el-produksjon i den del av året som skulle gi god inntjening frå vindkrafta, er ein av grunnane til at produksjonskostnaden ved norsk vindkraft vil verte høg, høgre enn dei tal NVE opererer med.

Lavutslepputvalet refererer i sin rapport side 85, at Norsk Hydro sine kostnader med produksjon av vindkraftenergi i Norge er **50-60 øre/ kWh**. Tall frå utlandet tyder på liknande produksjonskonstnader der.

Den danske organisasjonen SDE –*Sammensluttede Danske Energiforbrukere*, rapporterer at dansk vindkraft i 2005-2006 hadde ein produksjon på 6000 GWh . Installert effekt er på 3320 MW. Dette betyr at dansk vindkraft berre produserer 20 % av sin teoretiske kapasitet. Eller med andre ord at dei kun produserer kraft i 20 % av tida .

Finansavisa rapporterer 30.1.07 at ” Danske strømkunder raser over at de må betale 1,7 Milliarder danske kroner i en støtteordning til vindkraft. Eierne av danske vindmøller tjener penger, og norske forbrukere får strøm til markedspris”. Gunstig for Norge med dansk vindkraft, men dyrt for danskane altså. Kanskje vi berre skal fortsette med det ?

NVE opererer med eit tilsvarende tal for Lista Vindkraft på 2900 timar eller meir, eller over 30 %. Og ein produksjonspris på 39 øre/ kWh. Med bakgrunn i auka prisar på vindturbinar, overvurdering av vindressursane, og Hydro sine erfaringar, meiner vi at målsetninga er urealistisk.

Vindkraftverk i Norge har til no vist seg å produsere langt mindre energi enn det ein på førhand har kalkulert. Kostnadane er undervurderte. Vi trur at dette også er tilfellet for Lista Vindkraftverk.

14. Forsyningssikkerheit og kraftballanse

Det norske kraftnettet er samkøyrte mot mellom anna Sverige, Danmark, og no også Holland.

I desse landa er det allereie ein stor del vindkraft i drift, og desse forsøker alt i dag å eksportere sitt overskot av vindkraft til nabolanda, også til Norge. Det har vist seg ved fleire høve siste åra, at det sjølv i dag er overskot på vindkraftenergi i nord-europa – når det er mykje vind. Dette får store konsekvensar, ved at kraftnettet kan verte overbelasta og kollapse, som det har skjedd i Danmark og Sverige siste åra – pga vindkrafta.

Og bles det i Norge, så bles det mest truleg også i Danmark.

Dette får også ei negativ økonomisk betydning for dei som skal leve av vindkraft, sidan overskot pressar spotprisane heilt ned mot kr. null / kWh ! Danskane har til og med opplevd å måtte betale for å få eksportere vindkraft i perioder.

Ei opptrapping av vindkraftutbygging i Norge, vil forsterke denne situasjonen.

Desse forholda er etter det vi kan sjå ikkje vurdert av NVE, noko som er beklageleg.

Andre ulemper ved prosjektet :

15 . Støy

Støy er eit alvorleg problem knytta til vindturbinar. Dei genererer over 100 dB, og lyden spreier seg gjennom lufta, og gjennom terrenget via tårn og fundament.

Oppfattelse av støy er ei relativ sak. Om du er vant med å bu i eit stille område, skal det lite til før du oppfattar store endringar i støybildet. Store delar av norskekysten, og Norge for så vidt, er så heldige å ha lite menneske- / maskin-skapt støy. Dette er ein stor kvalitet ved landet vårt.

Støyproblema har vore undervurderte i Norge, det kom tydeleg fram då vindturbinane på Fjellskår Vindpark ved Lindesnes vart tekne i bruk. Erfaringane frå mellom anna Smøla tyder på det same.

Støy var også utslagsgivande då ein vindturbin i Rogaland var pålagt av retten til å *stans* heile sommarhalvåret, samt på nattes tid i vinterhalvåret.

Støy er eit vanskeleg teoretisk / teknisk fagfelt. Det er ikkje så enkelt å berekne i forkant. Men virkningane av støy er det enkelt å observere for kven som helst.

Den sitjande regjeringa har også pålagt seg sjølv å arbeide for å redusere støyplagene til folk, der dette er mogeleg. Men når vi no ser kva som er situasjone knytta til støy frå vindturbinar, er situasjonen ein heilt annan.

Etter først å ha hatt eit regleverk for støy som også dekkte vindkraftinstallasjonar, med ei grense på 37 dB(A), valgte våre myndigheiter å lempe på regelverket rundt støy frå vindkraft, slik at vi i dag *IKKJE har juridisk bindande grenser, men rådgivande* . Og dei rådgivande grensene er sett alt for høgt. Dette står i grell kontrast med myndigheitene si påståtte satsing på å redusere støyplagen for folk. Naboar til vindturbinar er her unntaket, av ein for oss uforståeleg grunn.

Eit tema som også dukkar opp kring støy frå store vindturbinar, er **lavfrekvent støy og infralyd**. Dette er støy som kan høyrast som ein buldrande dur, eller rystelsar.

NVE skriv i si utgreiing : ” På NVEs vindkraftseminar på Smøla i juni 2006, hevdet også Sigurd Solberg frå Kjelde Akustikk, at lavfrekvent støy og infralyd ikkje er et problem i forbindelse med etablering av vindkraftverk ”. Med dette som bakgrunn konkluderer NVE så med at ” lavfrekvent støy vurderes ikkje som et problem. ”

- Om det var så vel... Kjelde Akustikk er ein hyppig brukt leverandør av tenester til vindkraftindustrien, og gjer sjølv sagt lurt i å spele på lag med industrien og NVE her.

Kjelde Akustikk seier likevel i eit NVE-foredrag at ” *Svensk undersøkelse fra 2004 tyder på at Norske grenser for vindmøllestøy ligger litt høyt* ”.

Vi kan også vise til andre utanlandske rapportar , som irske Department of Environment, DEFRA, ”Low frequency noise”. Her er nettopp vindturbinar nemnt som ei av fleire kjelder til lavfrekvent støy.

- Vi festar meir lite til det irske miljøvern-departementet enn til Kjelde Akustikk i dette spørsmålet.

Det sikraste beviset på at NVE sin påstand ikkje er korrekt, er naboar til vindturbinar i inn og utland som opplever den lavfrekvente duren frå turbinane. Den kan høyrast som ein havdur, eller som ei stor maskin som står ute i hagen og går på tomgang.

Vi fryktar at lavfrekvent lyd er eit større problem i Norge enn i Danmark. Dette på grunn av at her står ofte turbinane direkte forankra i grunnfjellet, medan dei i Danmark ofte berre er forankra med eit stort støypt betongfundament som er gravd ned i sanddynene.

Den lavfrekvente støyen vil i Norge difor kunne forplante seg over langt større avstandar enn i Danmark.

Lavfrekvent støy kan gi *alvorlege helseplager* for den som vert ramma, det er *vel* dokumenter.

Vi forventar at Regjeringa gjen-innfører ei øvre maksimal støygrense på 37 dB(A) for alle vindkraftanlegg, samt opprettar eit nytt nivå i dB(C) og dB(G) for å begrense den lavfrekvente støyen. Vi forventar at dette er ei av dei viktige sakane som Miljøverndepartementet ser på når dei no legg fram nye retningslinjer for vindkraft. Konferer gjerne med Støyforeninga .

Vi er difor sterkt usamde med NVE i deire konklusjon om at støy ikkje skaper problem for bebyggelsen.

16. Drikkevasskjelde

Med ei plassering ved einaste drikkevasskjelde i området, er det ingen tvil om at prosjektet utgjer ein risiko for drikkvasskjelda, både i anleggsfase, men også i stor grad i driftsfasa. Store oljemengder i gir , hydraulikksystem og transformatorar utgjer ein trussel for drikkevannet, både knytta til drift og vedlikehald, men også knytta til sannsynlege store og mindre havari som det utan tvil må reknast med i eit slikt prosjekt.

Anlegget representerer er dramatisk endring av risikobildet knytta til vasskjelda.

17. Havari, ulykker, sikkerheit

Vi har sett ei rekkje eksempel både i Norge og i utlandet, at vindturbinar har havarert på ein slik måte at delar av eller heile konstruksjonen har dotte i bakken. Når fleire 100 Tonn store konstruksjonar dett i bakken, er det mange ting som kan skje, og vingar kan flyge med vinden langt bort frå turbinen.

Vi synest ikkje NVE har vektlagt sikkerheitsrissikoen godt nok, ei heller informert om farene for havari og ulykker i sin informasjon i forkant.

18. Skyggekast og refleksblink

Dette utgjer også eit negativt trekk ved vindturbinar. Fenomenet oppstår når sola kjem mellom vindturbin og staden der folk oppheld seg.

Erfaringane frå Lindesnes , med mykje lav sol, seier at dette problemet er endå meir *utåleleg* for dei som får oppleve det, enn støy.

Kan oppfattast som at ein blits er retta mot deg over lenger tid.

Vi etterlyser eit norsk regelverk, i tråd med det svenske har på dette området. I praksis må avstand mellom bebudde områder og vindturbinar aukast kraftig. Det er uholdbart å plassere turbinane så nær folk som vi ser i dette prosjektet.

19. *Fleksible* vindkraftkonsesjonar -

NVE synest åpenbart at det å bygge vindkraftverk er så viktig for landet vårt, at dei må ha ein stor grad av fleksibilitet i prosessen, heile vegen frå planane vert lagt ut for dei som bur i området, og heilt fram til den dag anlegget har fått konsesjon og skal byggast.

Vi krev at prosessen vert køyrt langt meir konkret, både med hensyn til plassering i terreng, type vindturbinar (høgde), og veitrassear etc.

Fleksibiliteten slik NVE no praktiserer den, er einsidig knytta til utbyggjar sine interesser, ikkje naboar til anlegget, ei heller naturinngrep, fugl etc.

NVE skal også koordinere lovverket i Plan og Bygningslova – og Energilova. Etter vårt syn utøver NVE no ein praksis som sterkt favoriserer Energilova i vindkraftsaker. Både lovgjeving, praktisering, nasjonal planlegging og konsesjonshandtering må etter vårt syn no endrast, før nye konsesjonar vert gitt.

Argumentasjonen som NVE brukar for å få aksept for denne filosofien, er etter vårt syn ikkje haldbar. Konsekvensane er alt for store til det.

20. Avtale tilbake i tid.

Det har i dette prosjektet gått heile 10 år sidan grunneigarane inngjekk avtale med utbyggar. Enkelte grunneigarar har med rette hevda at avtalen difor må vere ugyldig.

Vi må lure på kva dei visste om vindkraft på den tida ? Om dei har satsa på å lese informasjon om vindkraft utgitt av NVE i desse åra, må dei kunne få medhald i at avtalane vart inngått på sviktande grunnlag og difor kan kjennast ugyldige.

Dette må i dag oppfattast som å føre folk bak lyset.

21. Fjerning av anlegget.

NVE har tenkt på å få ei viss garanti frå utbyggar med hensyn til sikkerheit for kven som skal bere kostnadane med demontering av anlegget når det ikkje lenger er i bruk, eller går konkurs.

NVE skriv mellom anna at ” I løpet av 12. driftsåret for vindkraftverket, skal tiltakshaver legge frem et konkret forslag om dette. ”

Vi kan ikkje sjå nokon grunn til å vente i 12 år med å få framlagt ein slik økonomisk garanti. Det er ikkje på denne måten ein sikrar seg i eit industriprosjekt av denne storleik, og med ein innebygd økonomisk risiko som vi har gjort greie for i avsnitt 2.

Garantien må framleggast før byggearbeidet startar, ellers er den verdiløus.

22. Luftfart og Forsvaret sine interesser

Det er ingen tvil om at eit vindkraftverk av denne storleik vil ha negativ innverknad på alle som opererer i lufta kring dette anlegget.

Det er også svært sansynleg at eventuelle vindturbinar må merkast med blinkande **høgintensive lys** for å varsle luft-trafikken. Eit slik lysorgel vil utgjere ein kraftige visuell forstyrrelse for naboar og besøkjande i området, eit synsinntrykk som det kan vere vanskeleg å sjå føre seg konsekvensane av i dag.

Det utgjer i denne samanheng ein direkte sikkerhetsrisiko.

23. Konesesjonsprosessen.

Det er vår oppfatning at den måten konesesjonsprosessen har vore køyrt på i dette prosjektet, utgjer ein risiko for våre nasjonale interesser på fleire områder.

Medvirkning.

NVE og tiltakshavar har etter vår vurdering ikkje lukkast med å få til ein høyringsprosess tufta på medvirkning frå berørte partar i ein vidare forstand. Vidare er NVE sin definisjon av influensområde utilfredsstillande for denne type anlegg, og medfører at naturleg berørte partar og nabokommuner, ikkje vert involvert i konesesjonsprosessen.

Landskapsvurderingar.

NVE har etter vårt syn ikkje vist lokal innsikt i vurderingar knytta til dei verdiane området representerer på landskapssida.

Prioriteringar knytta til plassering i landskapet.

NVE har på ein einseitig måte fokusert på ei maksimal energiutnyttelse av ein antatt vindressurs på Lista. Det vert på ingen måte reist kritiske vurderingar rundt hensyn til eksponering i landskapet, og ved å plassere gigantiske roterande konstruksjonar i eit særmerkt landskap. Dette utgjer ein praksis som sjølv danske myndigheiter har forlate for mange år sidan.

24 . Oppsummering .

NVE sin konklusjon til å gi Lista vindkraftverk konesesjon er i fylgje uttalelse frå sakshandsamar Lars Håkon Bjugan til Farsund Avis den 21.12.06: ”Konfliktnivået er ikke høyere enn i prosjekter som allerede er godkjent – for eksempel Høg-Jæren”.

Det vil med andre ord sei at NVE ikkje har teke inn over seg at det har kome ”Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg”, ei heller at det har kome ny politisk leiing her i landet etter at konesesjon til Høg-Jæren vart gitt.

NVE bør også nøye studere NOU 2006:18 frå Lavutsleppsutvalet.

Vi har også notert oss at Fylkesutvalet denne veka einstemmig gjekk imot dette prosjektet.

Stopp rasering av Kysten

www.vernkysten.no

er ein ideel upolitisk organisasjon som arbeider for å informere folk og myndigheiter om konfliktane knytta til utbygging av vindkraft i Norge. Vi har 18 lokale grupper rundt om i landet, frå Troms i nord til Lista i sør.

Med venleg helsing

Landsorganisasjonen

Aksjonskomiteen mot vindmøller på Lista

STOPP rasering av Kysten

tilslutta **STOPP** rasering av Kysten

Hallvard L. Slettevoll
leiar

Nils Otto Eriksen
leiar